

עלון דברי חיים לפרשת בא

והחלפתי המכה למכת ברד – "למען ספר שמי", הפכתי את אותיות דבר [בחיריק], לאותיות ברד ולא לאותיות "דבר" [בסגול].

וזוהו "בארבה" – בשביל שאמרתי "ארבה הרבה את זרעך".
נועם אלימלך

"ויושב את משה ואת אהרן אל פרעה ויאמר אליהם לכו עבדו את ה' אלוקיכם מי ומי ההולכים. ויאמר משה בנערינו ובזקנינו נלך בבנינו ובבנותינו נלך כי חג ה' לנו"

יש לפרש שפרעה מלך מצרים בשאלתו "מי ומי ההולכים" הציע למשה רבינו פשרה: "מי" – בגימטריא 50, ו"מי" – שוב 50, לאמר: חצי מהעם יצאו ומחציתם ישארו במצרים...

אך משה רבינו משיבו חד משמעית: לגבי קדושתם של עם ישראל איני מוכן להגיע כלל לפשרות! **"בנערינו ובזקנינו נלך"** – "נלך" בגימטריא 100, היינו ההליכה תהיה במלוא מאת האחוזים!

לא עושים פשרות על חשבון קדושתם של עם ישראל – כולם יוצאים ממצרים מקור הטומאה!...

הלב שמחה מגור

"ויאמר לכו עבדו את ה' רק צאנכם ובקרכם יוצג... ויאמר משה גם אתה תתן בידינו זבחים ועולות... וגם מקננו ילך עמנו... כי ממנו נקח לעבוד את ה'..."

איתא בגמרא שבהמת ישראל שהיתה תחת יד נכרי פסולה להקרבה, דחיישין שהנכרי פסלה, אבל בהמת נכרי מותר להקרבה, כי הוא חס על בהמתו ואינו פוסלה. עוד איתא "כל הפסולין לגבי המזבח – ולדותיהן מותרין".

הוא שאמר פרעה: **"לכו עבדו את ה' רק צאנכם ובקרכם יוצג"** כי הם פסולים להקרבה, שהרי היו תחת ידינו. והשיב לו משה **"גם אתה תתן בידינו זבחים ועולות"**, ובהמות שלך מותרות להקרבה, כאמור. ואמר עוד **"וגם מקננו ילך עמנו – כי ממנו נקח לעבוד את ה' אלוקינו"** – ממנו דייקא, כלומר, הבהמות שיבואו ממנו נקח לעבוד את ה', שהוולדות מותרות להקרבה.

אבני שוהם

מכת חושך

ידועה הסגולה בשם הקדמונים שהמעביר את הציצית על עינו בעת אמירת פרשת ציצית בקריאת שמע "יהא מובטח שלא יבוא לידי סימיו עיניים".

ויש ליתן טעם לזה, דהנה הטעם של מכת חושך שבאה על מצרים הוא בגלל ששכחו את הטובות שעם ישראל עשו להן, בעת שיעקב אבינו היה שם, ולכן מידה כנגד מידה חשכו עיניהם.

החיד"א מוסיף ואומר שהדברים רמוזים במילה "חושך" שהתחלפה במילה "שכח", ואפשר לכלול בענין זה גם את המילה "כחש", מי שמתכחש לטובות שעשו איתו...

"ויאכל את כל עשב הארץ ואת כל פרי העץ אשר הותיר הברד ולא נותר כל ירק בעץ ובעשב השדה בכל ארץ מצרים"

במכות מצריים ציינה התורה כי חלו רק על המצריים, ואילו בני ישראל ניצלו מהן. והתורה מציינת את זה, כמו שנאמר במכת ערוב "והפליתי ביום ההוא את ארץ גשן..." וכן במכת דבר נאמר "והפלה ה' בין מקנה ישראל ובין מקנה מצרים", ובמכת ברד נאמר גם "רק בארץ גשן אשר שם בני ישראל לא היה ברד".

מדוע איפוא לא ציינה התורה כדבר הזה גם במכת ארבה, אלא כללה את כל ארץ מצרים במכה, כמו שמוזגש בפסוקים שבעה פעמים "כל", "ויעל הארבה על כל ארץ מצרים וינח בכל גבול מצרים וכו'?"

בראשונים מבואר כי התורה לא ציינה שהיה הבדל בין ישראל למצרים, כי אכן לא היה כל הבדל ביניהם, ומכת הארבה פגעה בכולם. וכאן עולה השאלה מאליה, מדוע?

והנה במכת ברד ציינה התורה כי הכל הוכחד "ואת כל עשב השדה הכה הברד", מלבד החיטה והכוסמת, "כי אפילת הנה". החיטה מבשילה לשבועות, ואילו מועד צאת בני ישראל ממצרים היה בניסן.

נמצא, כי לא היה להם לישראל כל צורך ותועלת מן התבואה, שהרי בין כה וכה עד שהיתה מבשילה כבר היו מחוץ למצרים. ולכן אמנם במכה זו לא היתה כל אבחנה בין שדות ישראל לשדות מצרים, אך מכל מקום לא היה בכך כל נזק ממשי לישראל.

אדרבה, כיון שיצאו ישראל ממצרים, שוב היו שדות התבואה נופלות בחלקם של המצריים, והכל היה הופך להיות ברשותם. נמצא איפוא כי מהנזק האמיתי שהסב הארבה לשדות תבואות ישראל, סבלו בסופו של דבר רק המצריים.

הגרי"ד מבריסק

"ויאמר ה' אל משה נטה ירך על ארץ מצרים בארבה"

יש לדקדק על הלשון "בארבה".

ונראה דהנה כתוב לעיל במכת ברד "כי עתה שלחתי את ידי ואך אותך ואת עמך בדבר ותכחד מן הארץ ואולם בעבור זאת העמדתיך... בעבור הראותך את כחי ולמען ספר שמי בכל הארץ". ויש להבין למה דווקא במכת ברד אמר לו זה?

אך הענין הוא, כי כל המכות שבאו על פרעה, היה איזה זכות לישראל כנגדן, או שיהיה להם אחר כך, וכנגד אותו זכות באה מכה זו.

והנה, מכת ברד היתה "בזכות הדיבור שמדברים ומודים תמיד לה", וכיון שכן, היה הדין נותן שכנגד זכות הדיבור תהיה מכת דבר, שאותיותיה הן ממש אותיות הדיבור, ואכן לכך אמר: "כי עתה שלחתי את ידי ואך אותך ואת עמך בדבר" – במקום מכת ברד, כי כך הדין נותן כאמור, אבל אז היו מתים כל המצרים – **"ותכחד מן הארץ"** – ולא היו יכולים לספר אחר כך את גבורות הקב"ה, **"ואולם בעבור זאת העמדתיך"** – לכן השארתי אותך

אלא, הבטחת התורה "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול" אין בה מדד לגודל הרכוש, שהרי רוב האנשים בעולם חשים שאין להם מספיק כסף, גם כשיש להם די והותר. לא מזמן פורסם על גוי, שהיה בעל רכוש עצום של מיליארדים רבים ואיבד מחצית מממונו, אותו גוי כל כך הצטער על הרכוש שאבד לו, עד ששם קץ לחייו! על אף שהיה אדם כבן 70 שנה ולא צעיר נמהר, פזיז וקל דעת!...

אם כן, מהו קנה המידה לבחינת "רכוש גדול"? התשובה היא, שכידוע, כאשר גוי רואה פרוסת לחם בידי יהודי, הוא מתייחס לכך כאל רכוש גדול מאד, הרבה יותר ממה שצריך... לכן אומרים חז"ל במכילתא "וגם ערב רב עלה אתם", כלומר: יצאו איתם גויים, וממילא כאן מתקיים "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול", כי כשגוי רואה שיש ליהודי משהו, די בכך כדי להגדיר זאת כרכוש גדול...

וידבר משה

"והיה לאות על ידכה ולטוטפת בין עיניך" [י"ג, ט]
וברש"י: טט בכתפי שתיים, פת באפריקי שתיים.
והוא רמז לומר שיהודי כשמוניח תפילין וקושר הרצועה, צריך לכוין שקושר עצמו עם כלל ישראל.
וגם יהודים הגרים באפריקה הרחוקה, ואינם יודעים כלל לשון הקודש, ג"כ כוללים יחד, וזו היא האחדות הרצויה לפניו יתברך.
באר יצחק – בזהו

סיפור השבוע

"ויפן ויצא מעם פרעה" [י', ו']

יום אחד נאסר בפטרבורג רבי דוד מביכוב מחמת הלשנה, ולאחר שהוחזק מספר ימים במעצר, הובא אל השופט החוקר, במהלך החקירה משרצו השופטים להיוועץ ביניהם, התחילו לשוחח בשפה הצרפתית כדי שלא יוכל העצור להבין את דבריהם, אבל רבי דוד מביכוב ידע את השפה המדוברת ביניהם, ומשפתחו בשיחה הפנה מהם את ראשו, העיר לו א' השופטים בכעס, שאין זה מן הנימוס להפנות את הראש מן השופטים, האסיר חייב לעמוד בשעת החקירה עמידה ישרה ולנהוג בדרך ארץ!

הצטדק על כך רבי דוד ואמר בשפה הצרפתית, שדווקא משום דרך ארץ הפנה את ראשו, שהרי התחילו לדבר ביניהם צרפתית, מתוך שהיו סבורים שאינו מבינה, ומכיון שהוא יודע לשון זו, אין זה ממידת דרך ארץ להיות מקשיב לדבריהם, תשובה בלתי צפויה זו עשתה על השופטים רושם טוב, ומיד שחררוהו.

לאחר מכן אמר רבי דוד למקורביו: דבר זה למדתי ממש רבינו, דהנה על הפסוק "ויפן ויצא מעם פרעה", מובא במדרש: "מהו כן, שראה אותם פונים זה בזה, כדי שיטלו עצה", כלומר מכיון שראה אותם מתלחשים, ולא רצה להאזין לשיחתם, הפנה את עצמו ויצא שלא יהיה שומע סודותיהם של אחרים.

אמרות חכמה

שבת שלום!

יצא לאור לרפואה שלימה ברוך נחום מיכאל בן חיה לאה נ"י.

לכל ענייני העלון נא לפנות למייל ל:

kosssover@gmail.com

ואולי זו הסיבה לסגולה הנפלאה, שהרי כאשר יהודי מעביר את הציציות על שתי עיניו בפרשת ציצית – שם גם מוזכר יציאת מצרים, נעשה כמי שאומר להקב"ה, שהוא, היהודי, לא מתנהג כמו המצרים אלא זוכר את יציאת מצרים ואת הטובות שעשה עמו הקב"ה, ואם כן מגיע לו שלא תכהינה עיניו כמו במצרים, אלא יראה אור גדול בזכות ה"למען תזכרו"...

רב יצחק זילברשטיין

"ויקרא פרעה אל משה ויאמר לנו עבדו את ה' רק צאנכם ובקרכם יצג... ויאמר משה גם אתה תתן בידנו זבחים ועולות... וגם מקננו ילך עמנו... כי ממנו נקח לעבוד את ה' אלוקינו"...

מסביר רש"י: פרעה אומר למשה הנני מוכן כבר שטפכם ילך עמכם לעבוד את ה', רק צאנכם ובקרכם שישארו כאן. אומר משה לפרעה: לא רק שהצאן ובקר ילכו עמנו, אלא אתה גם תוסיף לתת לנו משלך צאן ובקר, כי אנו צריכים להקריב קרבנות – "ואנחנו לא נדע מה נעבוד את ה' עד בואנו שמה" – אין אנו יודעים כמה בדיוק אנחנו נצטרך בשביל כך, שמא אנו נצטרך עוד הרבה יותר ממה שבידינו.

יש להסביר כאן בהקדם שאלה: דלכאורה יש להבין, שהרי אין מדרך העולם לדבר כך מן הקצה אל הקצה, כי אם פרעה אמר לו שצאנכם ובקרכם יצג – ישאר כאן, מדוע בחר משה להעזיז פניו אליו ולומר לו הפוך בצורה קיצונית, שאדברא יוסיף הוא עוד לתת ולהעניק להם עולות לשחיטה?

אלא ידוע מאמר העולם, שכשאדם אינו יודע עצה איך לעשות באיזה ענין, ישאל דעת "בעל הבית" מההמון עם, וכפי שיאמר לו ה"בעל הבית" יעשה בהיפך, כי דעת בעל הבית הוא תמיד הפוך מדעת תורה, כמובא בסמ"ע [חושן משפט ג', י"ג] וזה לשונו "שפסקי הבעלי בתים ופסקי הלומדים הם שני הפכים". והנה ידוע כי התורה היא מקור העצה והתושיה, ולכן כשאנו מתקשים וצריכים עזרה בכל דבר אנו פונים לחכמי התורה לקבל את עצתם וחכמתם שמגיעה מחכמת התורה, אך עם ישראל שהיו כעת בגלות מצרים שהיה עדיין קודם מתן תורה לא ידעו עצה איך לעשות, אך זאת ידעו שכפי יאמר להם פרעה ומצרים, יעשו להיפך...

ולכן אמר משה בהיפך מדברי פרעה מן הקצה אל הקצה, שאדברא עוד יוסיף ליתן זבחים ועולות, "כי ממנו נקח לעבוד" – מזה שאתה אומר לנו להשאיר את הבהמות, מזה אנחנו יודעים ולוקחים עצה לעבוד ולעשות להיפך, "ואנחנו לא נדע מה נעבוד עד בואנו שמה" – כי אין אנחנו יודעים מה לעשות עד בואנו לקבלת התורה, ולכן עתה אנו עושים הכל להיפך ממה שאתם תאמרו, לכן "גם אתה תתן בידנו זבחים ועולות"...

הדברי ישראל

"וגם ערב רב עלה איתם"

במכילתא נאמר על כך: כאן נתקיים "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול".

ונשאלת השאלה: מהו הקשר בין הדברים? כיצד עליית הערב רב כרוכה עם קיום ההבטחה ליציאה ברכוש גדול?